

PM

Alkoholkonsumtionen under pandemiåret 2020

Preliminära uppgifter

Björn Trolldal

Maj 2021

Sammanfattning

I Monitormätningarna beräknas bland annat den totala alkoholkonsumtionen i Sverige genom att summera den registrerade delen av konsumtionen med den oregistrerade delen. De resultat som presenteras i detta PM för 2020 är dock preliminära. Det beror i första hand på att de officiella uppgifterna om restaurang- och folkölsförsäljningen för 2020 inte varit tillgängliga inför publiceringen. Dessa uppgifter har därför skattats. Alla uppgifter i detta PM avser, eller är baserade på, liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. En rapport med definitiva uppgifter publiceras i september 2021.

Som ett komplement till de traditionella telefonintervjuerna erbjuds sedan årsskiftet 2019/2020 respondenter med mobiltelefon möjlighet att besvara frågorna via ett digitalt formulär via en sms-länk.

Under 2019 genomfördes ett större test med den nya metodiken, parallellt med den dåvarande metodiken. Syftet var att beräkna länkvärden som kan användas för att jämföra svaren med den nya metodiken med svaren från den gamla. I detta PM redovisas jämförbara uppgifter för åren 2019 och 2020. Generellt sett ger den nya metodiken en något högre total konsumtion jämfört med den gamla.

Den totala alkoholkonsumtionen under pandemiåret 2020

- Den totala alkoholkonsumtionen sjönk under 2020 med 6 % jämfört med 2019.
- Under 2020 uppgick den totala konsumtionen till drygt 8,5 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre.
- Under 2020 stod den registrerade delen för ungefär 88 % av den totala konsumtionen. Det är en ökning med 9 procentenheter jämfört med 2019.
- Den oregistrerade delen stod för 12 % under 2020 vilket är en minskning med 9 procentenheter jämfört med 2019.

De registrerade delarna av konsumtionen

- Den registrerade delen av konsumtionen steg med 5 % under 2020 jämfört med 2019. Det beror uteslutande på den ökade försäljningen hos Systembolaget.
- Den registrerade delen uppgick till ungefär 7,5 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre.
- I ren alkohol per invånare 15 år och äldre ökade Systembolaget sin försäljning med 11 % under 2020 jämfört med 2019.
- Försäljningen på restauranger minskade preliminärt med 35 % under 2020.
- Försäljningen av folköl låg kvar på ungefär samma nivå 2020 som under 2019.

De oregistrerade delarna av konsumtionen

- Den oregistrerade delen av konsumtionen sjönk med ungefär 46 % under 2020 jämfört med 2019. Samtliga oregistrerade delmängder sjönk utom köp via internet.
- Resandeförseln minskade med 62 % under 2020 jämfört med 2019.
- Köp av smugglad alkohol sjönk med 44 %.
- Hemtillverkning minskade med 14 %.
- Däremot ökade köpen via internet med 57 %, men från låga nivåer. (I dessa köp ingår inte Systembolagets försäljning online.)

De olika delmängdernas andelar av den totala konsumtionen

Här redovisas de olika delmängderna andelar av den totala konsumtionen under 2020, med uppgifter för 2019 inom parentes.

- Systembolaget: 76 % (65 %)
- Restauranger: 7 % (10 %)
- Folkölsförsäljning: 5 % (4 %)
- Resandeförsel: 5 % (12 %)
- Köp av smugglad alkohol: 3 % (6 %)
- Hemtillverkning: 2 % (2%)
- Köp via internet: 2 % (1 %), Systembolagets försäljning online ingår inte

Inledning

Den registrerade delen av konsumtionen utgörs av alkohol som säljs inom landet, på Systembolaget, restauranger och i livsmedelsbutiker (folköl). Denna del kallas för "registrerad" eftersom försäljningen via dessa kanaler finns statistikförd hos Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.

Den oregistrerade delen består av alkohol som förs in i landet i samband med resor, hemtillverkning, köp av smugglad alkohol och köp via internet från annan leverantör än Systembolaget. Den delen av konsumtionen kartläggs med hjälp av Monitormätningarnas löpande frågeundersökning, som omfattar cirka 18 000 personer per år.

I den löpande frågeundersökningen ställs även frågor om respondenternas köp på Systembolaget. Summan av de uppgivna köpen, per dryckeskategori, jämförs med den faktiska försäljningen på Systembolaget. Den procentuella skillnaden mellan de uppgivna köpen och den faktiska försäljningen används som en faktor för att korrigera de olika delmängderna oregistrerad alkohol med, det vill säga resandeförd alkohol, köp av smugglad alkohol, köp via internet samt hemtillverkning av vin och öl.

Denna korrigeringsfaktor är central för att fånga upp korrekta mängder av de oregistrerade delmängderna och har varit en förutsättning för att jämföra uppgivna delmängder före och efter metodförändringen 2019/2020.

I samband med beräkningar av denna korrigeringsfaktor, tas det också hänsyn till att de oregistrerade delmängderna i varierande utsträckning är koncentrerade till dem som dricker allra mest, en grupp som är överrepresenterad i undersökningens bortfall. För en mer detaljerad beskrivning av den metodik som används i Monitormätningarna hänvisas till CAN:s rapport 193 (Trolldal, 2020) och rapport 182 (Nyfjäll & Trolldal, 2019).

Den förändring i respondenternas möjligheter att besvara enkäten, som infördes vid årsskiftet 2019/2020, innebar bland annat att resandeförseln och köpen av smugglad alkohol fångades upp i större utsträckning än tidigare. Detta har inneburit att dessa delmängder, liksom beräkningarna av den totala konsumtionen har räknats upp för 2019 jämfört med tidigare publicerade uppgifter för att resultaten från 2019 och 2020 ska bli fullt jämförbara. Detta har lett till att den totala konsumtionen för 2019 har korrigerats upp med 3 %.

Uppgifterna för 2020 är preliminära. Uppgifterna om volymer i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre är angivna med en decimal, utom för Systembolagets försäljning under perioden och för försäljningen av folköl och på restauranger 2019. De procentuella förändringar som redovisas är dock genomgående baserade på uppgifter med två decimaler. I dryckeskategorin cider ingår även blanddrycker.

Ett av syftena med Monitormätningarna i den här delen är att beräkna svenskarnas konsumtion på aggregerad, nationell nivå. I den registrerade försäljningen i Sverige ingår dock även icke-svenskars köp i landet. Det gäller dels gränshandel på Systembolaget, i synnerhet den norska, dels utländska turisters köp för konsumtion i Sverige, både på Systembolaget och på restauranger.

Däremot ingår inte svenskers konsumtion i samband med resor utomlands i beräkningarna. Fördjupade, men preliminära, analyser av dessa storheter för de senaste åren, inklusive 2020, ger vid handen att icke-svenskers köp i Sverige och svenska turisternas konsumtion utomlands i stort sett tar ut varandra, även under 2020. Nettot av dessa storheter blir således i det närmaste noll. Det innebär att den, i Monitormätningarna, uppmätta nivån på total anskaffning kan användas som ett mått på svenskers alkoholkonsumtion även under 2020.

Resultat

Registrerad, oregistrerad och total alkoholkonsumtion

Total konsumtion

I tabell 1 redovisas den totala konsumtionen i landet, uppdelat på registrerade och oregistrerade delmängder under 2019 och 2020.

Den totala konsumtionen uppgick under 2020 till 8,5 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en minskning med 6 % jämfört med 2019 då konsumtionen låg på 9,0 liter. De procentuella förändringar som redovisas i tabellen är baserade på de beräknade resultaten med två decimaler.

Tabell 1. Alkoholkonsumtionens olika delmängder i Sverige i antal liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2019 och 2020. Förändringarna är beräknade på resultat med två decimaler. Preliminära uppgifter.

Delmängd	2019	2020	Förändring 2019–2020
Totalt	9,0	8,5	-6 %
Registrerat	7,1	7,5	+5 %
Systembolaget	5,82	6,47	+11 %
Restauranger	0,90	0,6	-35 %
Folköl	0,40	0,4	-1 %
Oregistrerat	1,8	1,0	-46 %
Resandeförsel	1,0	0,4	-62 %
Smuggling	0,5	0,3	-44 %
Hemtillverkning	0,2	0,2	-14 %
Internet	0,1	0,2	+57 %

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

Registrerad del

Under 2020 uppgick den registrerade delen av konsumtionen till 7,5 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, vilket är en ökning med 5 % jämfört med 2019. Hela ökningen beror dock på den ökade försäljningen på Systembolaget som steg med 11 %. Per invånare 15 år och äldre ökade försäljningen från 5,82 liter ren alkohol under 2019 till 6,47 liter under 2020.

Restaurangernas försäljning sjönk preliminärt med 35 %. Folkölsförsäljningen i livsmedelsbutiker uppvisade inga större förändringar mellan åren 2019 och 2020.

Oregistrerad del

Den oregistrerade delen av konsumtionen minskade kraftigt under 2020. Det gäller alla delmängder utom köp via internet som ökade med ungefär 57 %, men från låga nivåer. (Dessa internetköp inkluderar inte Systembolagets försäljning online.)

Under 2020 uppgick den oregistrerade delen av konsumtionen till ungefär 1,0 liter ren alkohol, vilket är en minskning med cirka 46 % jämfört med 2019.

Resandeförseln sjönk med 62 % under 2020, köp av smugglad alkohol minskade med 44% och hemtillverkningen sjönk med 14%.

De olika delmängdernas andelar under 2020

Under 2020 utgjorde den registrerade försäljningen ungefär 88 % av den totala konsumtionen, vilket är en ökning från 79 % under 2019. De oregistrerade källorna stod för 12 % under 2020, vilket är en minskning från 21 % under 2019.

Av de registrerade delmängderna var Systembolagets andel störst med preliminärt 76 % av den totala konsumtionen under 2020 (65 % under 2019).

Därefter följer försäljning på restauranger med 7 % (10 % under 2019) och folkölsförsäljningen med 5 % (4 %, 2019).

Av de oregistrerade delmängderna stod resandeförseln för 5 % av den totala konsumtionen under 2020 (12 % under 2019).

Köp av smugglad alkohol stod för 3 % (6 % under 2019).

Hemtillverkningens andel var 2,0 % (2 %) och internethandelns andel var också 2 % (1 %).

Förändringar i konsumtionen av olika dryckessorter

Andelen spritdrycker av den totala konsumtionen sjönk från 19 % under 2019 till 17 % under 2020, beräknat på ren alkohol per invånare 15 år och äldre.

Vinets andel ökade däremot från 42 % under 2019 till 45 % under 2020.

Starkölets andel minskade från 32% till 31 %.

Folkölet ökade med en procentenhet från 4 % under 2019 till 5 % under 2020

Cider låg kvar på 2 % av totalkonsumtionen under 2020.

Referenser

Nyfjäll M & Trolldal B (2019) *Estimating total alcohol consumption in the Monitor survey – a technical description of the estimating method*. Rapport 182. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B (2020). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2019*. Rapport 193. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: Stockholm.